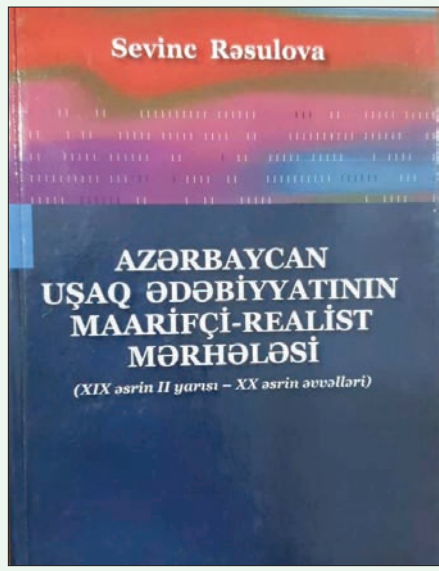

Bəri başdan hamının bildiyi bir məsələni bir daha yada salmaq istəyirik. İndi elmin, sənətin, ədəbiyyatın və s.-nin müxtəlif sahələrində olduğu kimi ədəbiyyatşünaslığa dair də kifayət qədər çox kitablar nəşr olunur. Kəmiyyət çox olsa da, keyfiyyət oxucunu, mütəxəssisi qane etmir. Nəticədə bolluq içərisində bir yoxsulluq, kasadlıq özünü büruzə verir. Bir yaxşı kitab görəndə sevinirən. Biz Sevinc Rəsulovanın uşaq ədəbiyyatımızın tədqiqinə həsr olunmuş monoqrafiyası barədə də bu sözləri deyə bilərik. “Elm və təhsil” nəşriyyatında çap olunmuş (Bakı, 2018) monoqrafiyanın adında onun tədqiqat zamanı və hədəfi yetərinəcə dürrüst, sərrast şəkildə ehtiva olunmuşdur: “Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının maarifçi-realist mərhələsi (XIX əsrin II yarısı–XX əsrin əvvəlləri)”.

Ədəbiyyatşünaslığımız üçün uğurlu bir hadisə sayıla biləcək gərəkli və fundamental bir tədqiqat əsəri uzun axtarışların, gərgin əməyin, sağlam təfəkkürün məhsuludur. Uşaq ədəbiyyatımızın, habelə bütövlükdə ədəbiyyatşünaslığımızın son dövrlərdəki qazanclarından biridir. Burada mövzu obyektə kimi götürülən zaman intervalı bir neçə onilliyi əhatə edir. Əgər nəzərə alsaq ki, bizim uşaq ədəbiyyatımızın yaranma zəmini XIX əsrin 20-ci illərindən, yəni Azərbaycanın şimal hissəsinin Rusiya tərəfindən işğalının başa çatmasından az sonra başladı, onda deyə bilərik ki, monoqrafiyada araşdırma obyektə kimi götürülən zaman kəsiyi az qala bir əsrə qədər sürən uzunmüddətli bir dövrü əhatə edir.

şafına dövrün ictimai-siyasi, ədəbi-mədəni, pedaqoji və maarifçi hərəkatı müstəvisində baxır. Milli uşaq ədəbiyyatımızın istər təşəkkülünü, istərsə də yüksəlişini şərtləndirən və ona təkan verən amilləri yetərinəcə dolğun, inandırıcı şəkildə incələyir. Yeni-yeni faktlar üzə çıxarır, söylədiyi nəzəri fikirləri elmi və tarixi sübutlarla əsaslandırmağı bacarır”.

Monoqrafiyada diqqətimizi çəkən məsələlərdən biri də Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının qaynaqlarından biri kimi tərcümə əsərlərinə xüsusi diqqət yetirilməsidir. Müəllif belə bir doğru qənaətə gəlir ki, XIX əsrin 70-ci illərinə qədər milli məkanda kiçik yaşlılar üçün əsərlər yazılmaması, ana dilində onların mütaliəsinə veriləcək mənəvi sərvətin olmaması vətən və millət yanğısı ilə yaşayan cəfəkeş, təəssübkeş ziyalıların, mütərəqqi maarifpərvərləri bu sahədəki boşluğu doldurmaqdan ötrü başqa xalqların ədəbiyyatına

üçün yazdıqları keyli dini mövzulu bədii, publisistik nümunələr, dərsliklər də bu yasağın sərhədləri içərisində tədqiqatdan kənarda qalmışdı. S.Rəsulova indiki müstəqillik dönmində azad tədqiqat imkanından maksimum dərəcədə yararlanaraq həmin əsərləri də üzə çıxarmış və araşdırmaya cəlb etmişdir. Bu zaman tədqiqatçı həm o zamankı şəriət dərsliklərinə, həm uşaq mətbuatına, həm də qiraət kitablarında olan nümunələrə diqqət yetirmişdir. Məsələn, müəllifin bu mövzuda araşdırmaya cəlb etdiyi bədii nümunələr cərgəsində görkəmli pedaqoq yazıçı S.M.Qənizadənin “Qurban bayramı, yaxud on gün riyazət” adlı hekayəsinin təhlili ilə bağlı mülahizələri kifayət qədər maraqlı, orijinal və səmərəli təsir bağışladı. Hekayəni əhatəli və obyektiv şəkildə təhlil süzgəcindən keçirən alim belə bir doğru qənaətə gəlir ki, Qənizadənin bu əsəri bu gün də mövzu, məzmun, sənətkarlıq və obrazların səciyyəsi baxımından öz aktuallığını saxlayır. Uşaq nəsrimizin incilərindən olan bu tipli bədii nümunələrdən imtina edə bilmərik. Onları dəyərli mənəvi mirasımız kimi çap etməli, öyrənməli, indiki və gələcək nəsələ anlatmalıyıq.

Monoqrafiyada araşdırmaya cəlb edilən əsərlərin keyli hissəsi indiyə qədərki tədqiqatlarda diqqətdən kənarda qalmışdı. Halbuki bunlar o dövrdəki uşaq ədəbiyyatı xəzinəmizin sərvətləridir. Onları üzə çıxarıb öyrənmədən haqqında bəhs açdığımız ədəbi-tarixi mərhələdə uşaq ədəbiyyatımızın bütöv mənzərəsini yaratmaq imkan xaricindədir. Ona görə ki XIX-XX əsrlərin hüduclarında yaranan kiçiklər üçün bədii düşüncə məhsulları çoxlu sayda mənbələrdə öz əksini tapmış, oxuculara təqdim edilmişdir. Məsələn, XX yüzilliyin əvvəllərində uşaqlardan ötrü üç jurnal nəşr olunmuşdur: “Dəbistan”, “Rəhbər” və “Məktəb”. 1906-1920-ci illər arasında ərəb əlifbası ilə işıq üzü görən həmin jurnallar xalqımızın ədəbi-mədəni tarixində uşaq mətbuatının ilk qaranquşları hesab olunur. Onların üst-üstə 130-a qədər nömrəsi çap olunmuşdur. Onların hamısını diqqətlə, səbrlə nəzərdən keçirmək böyük əziyyət və vaxt tələb edir. Bundan əlavə, o zaman çoxlu sayda dərsliklər və oxu kitabları işıq üzü görmüşdür. Onları tapmaq və lazımi materiallarla yaxından tanış olmaq da ciddi cəfəkeşliklə mümkündür. Tədqiqatçı həmin jurnalları, dərslikləri və kitabları diqqətlə nəzərdən keçirmişdir. Elə buna görə də o dövrə aid uşaq ədəbiyyatı nümunələrinin, demək olar ki, əksəriyyəti monoqrafiyada bir bədii fakt və təhlil obyektə kimi ehtiva olunmuşdur.

Tədqiqatçının dili nə qədər elmidirsə, bir o qədər də sadə, tutumlu və sərrastdır. O, problemləri o qədər sadə və məntiqli bir dillə izah edir ki, oxucu dil və üslubun axarından razı qalır, istənilən mətləbi çətinlik çəkmədən qavrayır. Müəllifin dili və üslubu bişmiş, oturuşmuş və dolğun təsir bağışlayır.

S.Rəsulovanın bu monoqrafiyası bizə son illərin səviyyəli ədəbiyyatşünaslıq əsərlərindən biri kimi xoş təsir bağışladı. Biz bunu uşaq ədəbiyyatımızın öyrənilməsi yolunda layiqli bir töhfə kimi dəyərləndiririk.